

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในเรื่องนี้โดยแบ่งเป็นวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขในการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความรู้การใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาการยอมรับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร

คำถามวิจัย

1. ลักษณะการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
2. ปัญหาอุปสรรคและในการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
3. ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
4. การยอมรับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ เป็นเพศ ชาย (ร้อยละ 73.9) รองลงมา คือ เพศหญิง (ร้อยละ 26.1) มีอายุเฉลี่ยประมาณ 44 ปี ($\bar{X} = 44.57$) ส่วนใหญ่เป็นมุสลิมในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 41.4) รองลงมาคือ คณะกรรมการมัชยิดในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 35.1) นักวิชาการศาสนาในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 17.1) คณะกรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 6.3) และคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย (ร้อยละ 1.8) มีประสบการณ์การทำงานประมาณ 6 ปี ($\bar{X} = 6.17$) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาศาสนาอยู่ใน ระดับเอ็ยะคาคีฮ์ (ร้อยละ 33.3) รองลงมา คือ ฟิรคูน (ร้อยละ 30.6) ปริญญาตรี (ร้อยละ 21.6) ชานาเวีย (ร้อยละ 9.0) และอื่นๆ (ร้อยละ 5.4) ระดับการศึกษาสามัญของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 37.8) รองลงมาคือ ปริญญาตรีและประถมศึกษา (ร้อยละ 23.4) และมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 15.3)

5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม

การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม (ร้อยละ 67.27) การไปดูงานเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยไปดูงานเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม (ร้อยละ 77.19) ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างที่เคยมีการแบ่งมรดกหรือจัดการพินัยกรรมและวิธีการแบ่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีการแบ่งมรดกหรือจัดการพินัยกรรมภายในครอบครัว (ร้อยละ 55.71) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เคยมีการแบ่งมรดกหรือจัดการพินัยกรรมในครอบครัวมีจำนวน (ร้อยละ 44.29) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวิธีการแบ่งคือ แบ่งตามแบบกฎหมายอิสลาม ผู้ที่ให้คำปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม พบว่า ผู้ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปปรึกษาเมื่อมีปัญหา คือ นักวิชาการศาสนา (ร้อยละ 44.66) รองลงมาคือ อิหม่าม (ร้อยละ 29.13) จุฬาราชมนตรี (ร้อยละ 8.74) และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด (ร้อยละ 7.77) ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในองค์กรของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่

คือ อิหม่าม (ร้อยละ 46.00) รองลงมาคือ คอเด็บ (ร้อยละ 12.00) กรรมการอิสลามประจำจังหวัด (ร้อยละ 11.00) บิหลัน (ร้อยละ 9.00) และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด (ร้อยละ 8.00) ขึ้นตอนกฎเกณฑ์ที่ใช้ดำเนินการของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ขั้นตอนในการดำเนินการ คือ ตามบทบัญญัติทางศาสนาหรือลักษณะยอมความ โดยมีการจดบันทึกและลงนาม (ร้อยละ 33.90) รองลงมา คือ ถ้ามีปัญหาจะใช้การประนีประนอมโดยสันติวิธีไม่ต้องฟ้องร้องซึ่งกันและกัน (ร้อยละ 20.34) ใช้อัลกุรอาน หะดีษ และอิจญมาอู (ร้อยละ 10.17) พิจารณาการยินยอมของทนายทาก่อน หากทนายทากินยอมก็แบ่งเท่ากัน หากไม่ยินยอมก็แบ่งตามกฎหมาย (ร้อยละ 8.47) การประชุมโดยยึดกฎเกณฑ์ของกฎหมายอิสลามเป็นหลัก และกฎระเบียบบ้านเมือง (ร้อยละ 5.08) ปรัชญาหรือกับอิหม่าม (ร้อยละ 5.08) และคณะผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้จัดการ (ร้อยละ .08)

5.1.3 ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขการใช้กฎหมายอิสลามของการบริหารกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของคณะกรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไข คือ ควรจัดอบรมและพิมพ์เอกสารให้มุสลิมในกรุงเทพมหานครได้ทราบโดยแจกจ่ายให้ทั่วถึงทุกคน (ร้อยละ 34.15) และมุสลิมไม่ยึดปฏิบัติตามกฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 21.95) ขาดความยุติธรรมในการแบ่งมรดก ยังคลุมเครือ ควรทำให้ชัดเจน (ร้อยละ 12.20) และ มุสลิมไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกและพินัยกรรมอิสลาม (ร้อยละ 12.20)

ความคิดเห็นที่มีต่อกรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า กรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานครทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ ดีแล้ว (ร้อยละ 42.37) รองลงมา คือ เห็นว่าควรเสริมสร้างความรู้เรื่องมรดกพินัยกรรมแก่อิหม่ามและประชาชนในพื้นที่ (ร้อยละ 27.12) ทำหน้าที่น้อย บทบาทยังไม่ชัด (ร้อยละ 25.42) และควรมีความรู้ทั้งศาสนาและสามัญพร้อมกัน (ร้อยละ 5.08)

ความคิดเห็นต่ออิหม่าม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อิหม่ามทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ ดีแล้ว (ร้อยละ 53.85) รองลงมา คือ อิหม่ามควรมีความรู้เรื่องมรดก พินัยกรรมอย่างลึกซึ้ง (ร้อยละ 23.08) ให้ความรู้เกี่ยวกับมรดกพินัยกรรมแก่สัปบุรุษ (ร้อยละ 15.38) อิหม่ามไม่มีสิทธิเด็ดขาดในการตัดสินใจ (ร้อยละ 6.15) และอิหม่ามไม่ได้ทำหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องมรดก

เพียงแต่เข้ามารับทราบข้อตกลงที่ยินยอมกันภายในกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมรดกเท่านั้น (ร้อยละ 1.54)

ความคิดเห็นต่อคอเต็บ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า คอเต็บทำหน้าที่ ได้สมบูรณ์ ดีแล้ว (ร้อยละ 45.614) รองลงมาคือ ควรศึกษาความรู้เรื่องมรดก พิณัยกรรมเพิ่มเติม (ร้อยละ 17.544) ควรทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอิหม่ามหรือทำหน้าที่แทนอิหม่ามได้ (ร้อยละ 17.544) ควรมีการคุตบะฮ์เรื่องมรดกพิณัยกรรม (ร้อยละ 15.789) และการทำหน้าที่ในการจัดการมรดกยัง น้อยอยู่ (ร้อยละ 3.509)

ความคิดเห็นต่อบิหลัน โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า บิหลัน ปฏิบัติหน้าที่ได้ดีในระดับหนึ่ง (ร้อยละ 46.15) รองลงมา คือ ควรหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ (ร้อยละ 32.69) ควรทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอิหม่ามหรือคอเต็บเท่านั้น (ร้อยละ 11.54) ช่วยประสานงานระหว่าง อิหม่ามกับสัปบุรุษ (ร้อยละ 5.77) และไม่ได้ทำหน้าที่ในการจัดการมรดก (ร้อยละ 3.85)

ความคิดเห็นต่อกรรมการมัศยิด โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า กรรมการมัศยิดทำหน้าที่ได้ดีในบางเรื่องและควรปรับปรุงในบางเรื่อง (ร้อยละ 41.18) รองลงมา คือ ควรมีความรู้เรื่องมรดก พิณัยกรรม (ร้อยละ 41.18) ไม่ได้ทำหน้าที่ในการจัดการมรดก (ร้อยละ 1.96) ทำหน้าที่ในการบันทึกการแบ่งมรดกหรือพิณัยกรรมและเป็นพยาน (ร้อยละ 5.88) และ สอดส่องดูแลให้กับผู้นำในแต่ละชุมชน (ร้อยละ 9.80)

ความคิดเห็นอื่นๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรให้ความรู้ เกี่ยวกับมรดกพิณัยกรรมแก่ผู้ที่ไม่มีความรู้ (ร้อยละ 52.94) รองลงมา คือกรรมการหมู่บ้าน กรรมการชุมชนควรมีความรู้ด้านกฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 17.65) ควรมีผู้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ในการแก้ปัญหาแก่อิหม่าม คอเต็บ บิลาต และคณะกรรมมัศยิด (ร้อยละ 11.76) ผู้ที่ได้รับความ เคารพนับถือทำหน้าที่เป็นพยานเพื่อรับทราบการตกลง (ร้อยละ 11.76) และอยากให้มีการบอกกล่าว เป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นกฎหมายที่ถูกต้อง (ร้อยละ 5.88)

ปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างประสบจากการไม่มีกฎหมายรองรับการใช้กฎหมายอิสลาม โดย พบว่า ปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างประสบจากการไม่มีกฎหมายรองรับการใช้กฎหมายอิสลาม คือ กฎหมายไม่มีความน่าเชื่อถือส่งผลให้ประชาชนไม่ปฏิบัติตาม (ร้อยละ 40.00) รองลงมาคือ การไม่สามารถนำกฎหมายอิสลามมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการไม่ทราบสิทธิทำให้เสียประโยชน์ในการใช้สิทธิตามกฎหมาย (ร้อยละ 21.25) ประชาชนนิยมใช้กฎหมายบ้านเมืองไม่ใช้กฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 15.00) เมื่อเกิดความไม่พอใจจึงมีการฟ้องร้องเพื่อให้ได้สิทธิตามกฎหมายแพ่ง (ร้อยละ 12.50) มุสลิมไม่ให้ความสำคัญกับการแบ่งมรดกตามกฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 5.00)

ข้อจำกัด ปัญหา ในการใช้กฎหมายอิสลามของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ข้อจำกัด ปัญหา ในการใช้กฎหมายอิสลามของกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลทั่วไปขาดความรู้ด้านกฎหมายอิสลามจึงควรให้ความเข้าใจแก่มุสลิมในเรื่องกฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 34.78) รองลงมาคือ การบังคับใช้กฎหมายอิสลามยังไม่ทั่วถึงเนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ (ร้อยละ 20.65) มุสลิมไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 19.57) การใช้กฎหมายอิสลามสร้างความไม่พอใจกับบางฝ่าย (ร้อยละ 7.61) และเจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 5.43)

สาเหตุของปัญหาในการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สาเหตุของปัญหาในการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ มุสลิมไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม ถ้ามุสลิมทุกคนมีความรู้และมีกฎหมายรองรับคงไม่มีปัญหา (ร้อยละ 35.24) รองลงมาคือ กฎหมายอิสลามถูกลืมและไม่มีการนำมาใช้ (ร้อยละ 30.48) การไม่ยอมรับสัดส่วนอันถูกต้องตามกฎหมายอิสลามในการแบ่งปันมรดก (ร้อยละ 8.57) ไม่มีกฎหมายรองรับ (ร้อยละ 7.62) ขาดการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างเนื่องจากผู้รู้บางท่านก็ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 4.76) และควรจัดอบรมให้ชุมชนทราบและถือปฏิบัติ (ร้อยละ 4.76)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมสำหรับชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแบ่งมรดกแก่สัปบุรุษในพื้นที่ (ร้อยละ 44.00) รองลงมาคือ ควรมีกฎหมายรองรับโดยบังคับให้ทุกคนจะต้องใช้กฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 17.33) ควรจัดให้มีศาลชะรีอะฮ์ (ร้อยละ 13.33) สมควรมีเอกสารและตัวบทที่ชัดเจนโดยหลักการของศาสนาเป็นตัวตั้งชี้ถึงปัญหา (ร้อยละ 6.67) และควรนำมาใช้ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (ร้อยละ 5.33)

5.1.4 ระดับความรู้ความเข้าใจของมุสลิมในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ตอบคำถามถูกมากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการแบ่งมรดกในหลักการอิสลามระหว่างบุตรชายและบุตรหญิง (ร้อยละ 89.2) และที่ตอบผิดมากที่สุด คือ ในเรื่องเกี่ยวกับการที่ผู้ตายมีบุตรชาย บิดากับมารดาของผู้ตายจะมีสิทธิรับมรดกเท่ากับหรือไม่ (ร้อยละ 64.0)

ระดับความรู้ความเข้าใจของมุสลิมในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของมุสลิมในกรุงเทพมหานครมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับปานกลาง (ร้อยละ 47.7) รองลงมา คือ ระดับมาก (ร้อยละ 39.6) และระดับน้อย (ร้อยละ 20.3)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศที่ต่างกัน โดยพบว่า เพศชายมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับมาก (ร้อยละ 50.0) รองลงมา คือ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 46.3) และระดับน้อย (ร้อยละ 3.7) ส่วนเพศหญิง มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51.7) รองลงมาคือ ระดับน้อย (ร้อยละ 37.9) และระดับสูง (ร้อยละ 10.3)

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีกลุ่มอายุที่ต่างกัน โดยพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ที่มีกลุ่มอายุระหว่าง 41-60 ปี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับมาก (ร้อยละ 46.0) รองลงมาคือ ผู้ที่มีกลุ่มอายุระหว่าง 20-40 และ ผู้ที่มีกลุ่มอายุระหว่าง 61-80 ปี

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งที่ต่างกัน โดยพบว่า นักวิชาการศาสนาในกรุงเทพมหานครมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับมาก (ร้อยละ 63.2)

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงระยะเวลาของประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน โดยพบว่า ผู้ที่ประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11-20 ปี มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับมาก (ร้อยละ 66.7)

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาด้านศาสนาที่ต่างกัน โดยพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับมาก (ร้อยละ 70.8)

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสามัญที่ต่างกัน โดยพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับมาก (ร้อยละ 47.1)

5.1.5 การยอมรับเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม

ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการยอมรับต่อการให้มีกฎหมายรองรับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมสำหรับชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ เห็นด้วย (ร้อยละ 92.79) และไม่เห็นด้วย (ร้อยละ 7.21)

ความคิดเห็นการยอมรับให้มีดาโต๊ะยุติธรรมประจำศาลในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่าง โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรมีดาโต๊ะยุติธรรมประจำศาลในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 95.19) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าไม่ควรมีดาโต๊ะยุติธรรมประจำศาลในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 4.81)

ความคิดเห็นการยอมรับให้กฎหมายอิสลามมารองรับการตัดสินคดีเกี่ยวกับมรดกและพินัยกรรม โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยให้กฎหมายอิสลามมารองรับการตัดสินคดีเกี่ยวกับมรดกพินัยกรรม (ร้อยละ 97.25) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เห็นด้วยให้กฎหมายอิสลามมารองรับการตัดสินคดีเกี่ยวกับมรดกพินัยกรรม (ร้อยละ 2.75)

การเลือกใช้กฎหมายหากการแบ่งมรดกตามกฎหมายอิสลามทำให้ได้ส่วนแบ่งที่น้อยกว่าการแบ่งตามกฎหมายบ้านเมือง โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกใช้กฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 95.33)

ความคิดเห็นการยอมรับเกี่ยวกับการใช้กฎหมายบ้านเมืองในลักษณะมรดกและพินัยกรรมกับชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยเพราะจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (ร้อยละ 72.29) รองลงมา คือ ชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครมีความเคยชินและพอใจในการใช้กฎหมายบ้านเมืองมาตัดสินเกี่ยวกับเรื่องมรดกและพินัยกรรม (ร้อยละ 12.05) เห็นควรแต่ต้องสอดคล้องกับกฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 6.02) กฎหมายบ้านเมืองมีมุมมองคนละอย่างกับกฎหมายอิสลามในด้านความยุติธรรมโดยกำหนดส่วนแบ่งที่เท่ากัน (ร้อยละ 4.82) ไม่ดีเพราะในบางกรณีไปขัดกับกฎหมายอิสลาม (ร้อยละ 2.41) และแล้วแต่สถานการณ์บางครั้งก็ใช้กฎหมายอิสลามไม่ได้ (ร้อยละ 2.41)

ความสมบูรณ์ในการดำเนินการขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การดำเนินการขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมยังไม่สมบูรณ์ (ร้อยละ 90.59) รองลงมาคือ สมบูรณ์ (ร้อยละ 8.24) และเกือบสมบูรณ์ (ร้อยละ 1.18) ตามลำดับ

ความเหมาะสมระหว่างกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมกับกฎหมายบ้านเมืองที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า กฎหมายอิสลามมี

ความเหมาะสมกว่ากฎหมายบ้านเมือง(ร้อยละ 92.05) รองลงมาคือ เหมาะสมพอๆกัน (ร้อยละ 1.14) ไม่เหมาะสม (ร้อยละ 5.68) และไม่แน่ใจ (ร้อยละ 1.14) ตามลำดับ

ความจริงจ้ังในการปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะมรดกพินัยกรรมอิสลาม โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะมรดกพินัยกรรมไม่ค่อยจริงจ้ังน้อยมาก (ร้อยละ 84.71) และจริงจ้ัง (ร้อยละ 15.29) ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า ลักษณะการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร พบว่า การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม การไปดูงานเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยไปดูงานเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม การแบ่งมรดกหรือจัดการพินัยกรรมและวิธีการแบ่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการแบ่งมรดกหรือจัดการพินัยกรรมภายในครอบครัว ส่วนใหญ่มีวิธีการแบ่งคือ แบ่งตามแบบกฎหมายอิสลาม ผู้ที่ให้คำปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม พบว่า ผู้ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปปรึกษาเมื่อมีปัญหา คือ นักวิชาการศาสนา ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในองค์กรของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ อิหม่าม ขึ้นตอนกฎเกณฑ์ที่ใช้ดำเนินการของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ขั้นตอนในการดำเนินการ คือ ตามบทบัญญัติทางศาสนาหรือลักษณะยอมความ โดยมีการจดบันทึกและลงนาม

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า ปัญหาอุปสรรคและในการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร พบว่า ปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างประสบจากการไม่มีกฎหมายรองรับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดก พบว่าปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างประสบจากการไม่มีกฎหมายรองรับการใช้กฎหมายอิสลาม คือกฎหมายไม่มีความน่าเชื่อถือส่งผลให้ประชาชนไม่ปฏิบัติตาม ปัญหาในการใช้กฎหมายอิสลาม พบว่าข้อจำกัด ปัญหาในการใช้กฎหมายอิสลามของกลุ่มตัวอย่างคือ บุคคลทั่วไปขาดความรู้ด้านกฎหมายอิสลามจึงควรให้ความเข้าใจแก่มุสลิมในเรื่องกฎหมายอิสลาม

สาเหตุของปัญหาในการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครพบว่า สาเหตุของปัญหาในการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ ชาวมุสลิมไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอิสลามถ้าชาวมุสลิมทุกคนรู้และมีกฎหมายรองรับคงไม่มีปัญหา

ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขของการบริหารกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของคณะกรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขคือ ควรจัดอบรมและพิมพ์เอกสารให้มุสลิมในกรุงเทพมหานครได้ทราบโดยแจกจ่ายให้ทั่วถึงทุกคน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมสำหรับชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแบ่งมรดกแก่สัปบุรุษในพื้นที่ และการให้มีกฎหมายรองรับ

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 3 ที่ว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดก และพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความรู้มากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการแบ่งมรดกในหลักการอิสลามระหว่างบุตรชายและบุตรหญิง ระดับความรู้ความเข้าใจของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของมุสลิมในกรุงเทพมหานครมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับปานกลาง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันพบว่าเพศชายมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมระดับสูงกว่าเพศหญิง ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีกลุ่มอายุที่ต่างกันพบว่า ผู้ที่มีกลุ่มอายุระหว่าง41-60 ปี มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งที่ต่างกันพบว่านักวิชาการศาสนาในกรุงเทพมหานครมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับสูง ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงระยะเวลาของประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกันพบว่า ผู้ที่ประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11-20 ปีมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและ

พินัยกรรมในระดับสูง ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาด้านศาสนาที่ต่างกันพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับสูง ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในระดับสูง

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 4 ที่ว่า การยอมรับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร พบว่า ความคิดเห็นต่อการให้มีกฎหมายรองรับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมสำหรับชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ เห็นด้วย ความคิดเห็นให้มีความยุติธรรมประจำศาลในกรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรให้มีคณะตุ้ะยุติธรรมประจำศาลในกรุงเทพมหานคร ความคิดเห็นว่าควรให้มีกฎหมายอิสลามมารองรับการตัดสินคดีเกี่ยวกับมรดกพินัยกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยให้มีกฎหมายอิสลามมารองรับการตัดสินคดีเกี่ยวกับมรดกพินัยกรรม ความจริงจ้งในการปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะมรดกพินัยกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะมรดกพินัยกรรมไม่ค่อยมีความจริงจ้ง

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการอบรมให้ความรู้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมให้แก่ชาวมุสลิมโดยทั่วไปในกรุงเทพมหานคร
2. อบรมคณะกรรมการมัศยิด โดยเฉพาะอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่นให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมให้มากยิ่งขึ้น
3. คณะกรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานครควรจัดทำเอกสารแบบฟอร์มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งมรดกให้แก่คณะกรรมการอิสลามประจำมัศยิด เพื่อความสะดวกในการบริหารกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

4. ควรส่งเสริมให้มีการสอนกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในสถาบันและโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามอย่างจริงจัง
5. จะต้องส่งเสริมให้มีการสอนกฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในสถาบันและโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆที่ยังไม่มีกฎหมายอิสลามรองรับการใช้กฎหมายอิสลาม
6. ควรจัดพิมพ์ตำรากฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรม โดยเน้นถึงเหตุผลและความยุติธรรมของกฎหมายอิสลามลักษณะนี้ และโทษทัณฑ์ของการฝ่าฝืนต่อการใช้กฎหมายอิสลาม
7. ควรให้มีศาลชะรีอะฮ์เพื่อตัดสินคดีที่เกิดขึ้นระหว่างชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร
8. ควรให้มีกฎหมายรองรับการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในกรุงเทพมหานครและทุกจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
9. การทำวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยการใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมของมุสลิมในประเทศไทย